

ประชุมเพลงยาว / ภาคที่ ๓

เพลงยาวคุณสุวรรณ

ถวายพระอาการประชวร / กรมหมื่นนัยครุฑาเทพ

พิมพ์แจก ในการกฐินพระราชทาน

มหาอำมาตย์โท พระยาราชนกุล

ณ วัดพนัญเชิง

๔
ขวอก พ.ศ. ๒๔๖๓

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

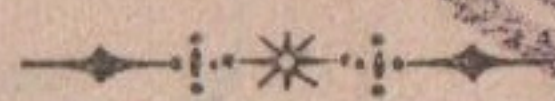
หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

ประชุมเพลงยาว ภาคที่ ๓

เพลงยาวคุณสุวรรณ

ว่าด้วยพระอาการประชวร กรมหมื่นนัยครุฑาเทพ

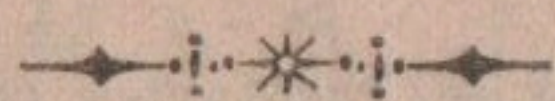

พิมพ์แจกในการกฐินพระราชทาน

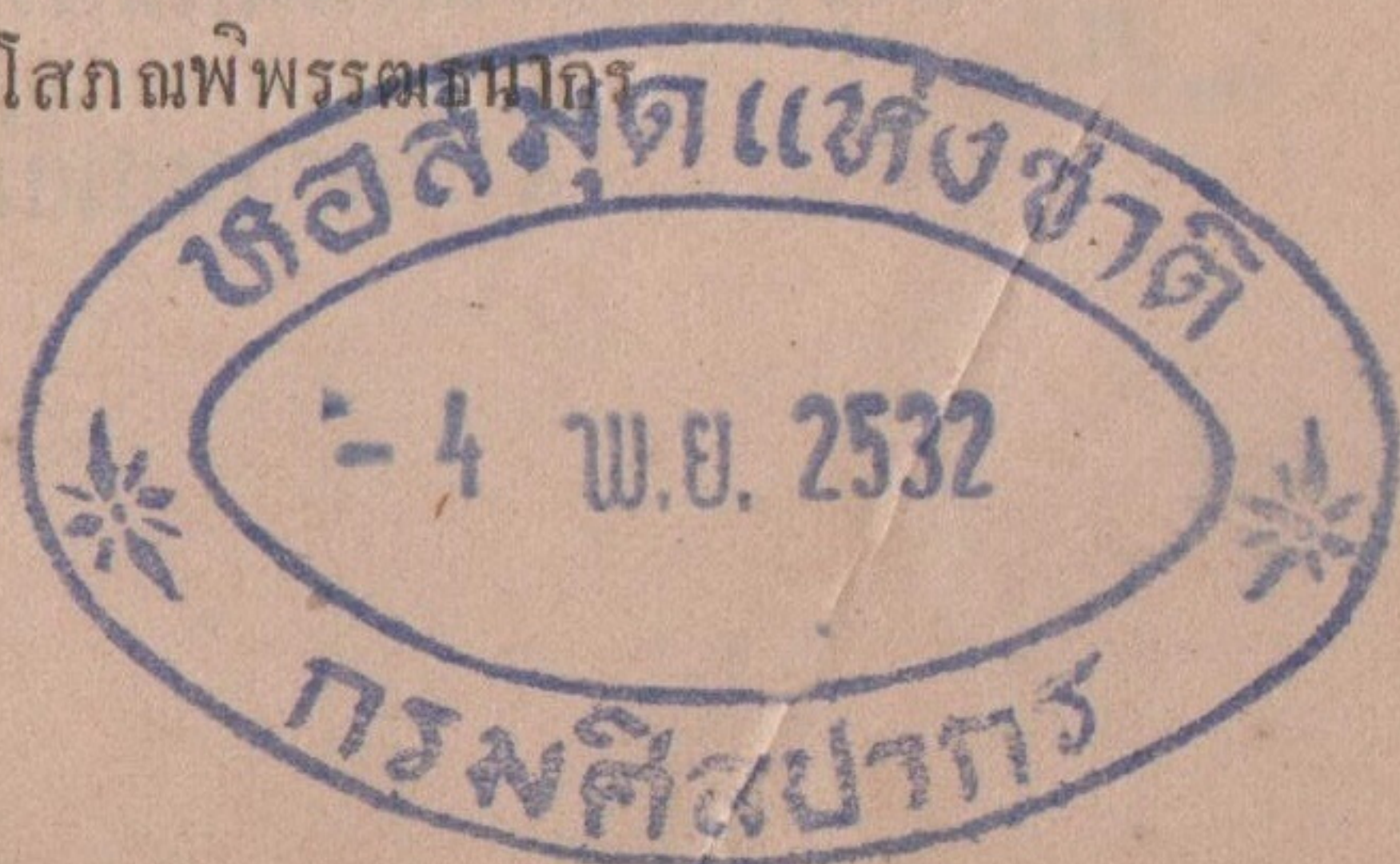
มหาอำมาตย์โท พระยาราชนกุล

ณ วัดพนัญเชิง

๔
ขวอก พ.ศ. ๒๔๖๓

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขห้อง 104

เลขหมู่ 895.9112
ค 869 ๒

เลขทะเบียน ๙.33 บ. 16362

คำนำ

เพลงยาวเป็นหนึ่งในสี่บทกลอนอยู่ในจำพวกที่แต่งดี
ถึงชั้นเอกมีอยู่เป็นอันมาก กรรมการหอพระสมุด ฯ
ได้พิจารณาว่าจะพิมพ์มานานแล้ว แต่การที่จะพิมพ์เพลง
ยาวลำบากกว่าพิมพ์หนังสืออื่น ด้วยเพลงยาวมีมาก
ด้วยกัน เป็นเพลงยาวเรื่องก็มี เพลงยาวนิราศก็มี
เพลงยาวสังวาศก็มี จำนวนที่แต่งเป็นหนึ่งในสี่แต่ครั้ง
กรุงเก่าก็มี แต่งในกรุงรัตนโกสินทร์ก็มีทุกรัชกาล
จะพิมพ์ให้ดีจำเป็นจะต้องจัดเพลงยาวให้เป็นหมวดหมู่พิมพ์
ต่อกัน โดยลำดับสมัยที่แต่ง การที่จะทำให้สำเร็จใน
คราวเดียวเป็นการยากแลยากอยู่จึงยังมีได้ทำ บัดนี้
ขุนโสภณอักษรกิจ ว่าจะพิมพ์เป็นตอน ๆ ตามแต่
กรรมการจะรวบรวมแลเลือกให้พิมพ์ เห็นว่าเป็นความ
คิดดีอยู่ จึงได้ตั้งตนพิมพ์หนังสือประชุมเพลงยาว
เป็นภาค ๆ เล่มนี้เป็นภาคที่ ๓

เพลงยาวที่พิมพ์ในเล่มนี้

เป็นเพลงยาวของคุณ

สุวรรณแดง

ว่าด้วยอาการประชวรกรมหมื่นอัคร

สุภาเทพ.

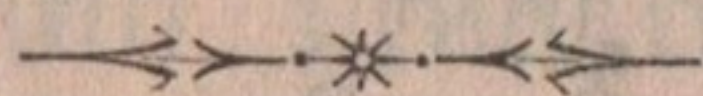
ถึง ๒๖ กรกฎาคม สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๓

อธิบายเพลงยาวจดหมายเหตุ

ของ คุณสุวรรณ

เพลงยาวนี้เป็นสำนวนผู้หญิงชาววังแต่ง เจ้าของ
เรียกว่านิราศ แต่ที่แท้เป็นเรื่องจดหมายเหตุ • ครั้น
กรมหมื่นอภัยสุทธาเทพ พระเจ้าลูกเธอในพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประชวรตั้งแต่เดือน ๔
ขบถาะเบญจศก พ.ศ. ๒๓๘๖ ประชวรอยู่ช้านานกว่า
๖ เดือน การรักษาพยาบาลลวกช้นแข็งแรง ด้วย
เป็นพระเจ้าลูกเธอที่ทรงพระเมตตามาก ผู้แต่งเพลง
ยาวเป็นข้าหลวงอยู่ในกรมหมื่นอภัยสุทธาเทพอยู่ที่ตำหนัก
จึงจดหมายเหตุการณ์ครั้งนั้นไว้เป็นกลอนเพลงยาว
สำนวนที่แต่งว่าตามนี้โดยใจคอของผู้หญิงก็จริง แต่
เมื่ออ่านพิจารณา ดูเห็นว่ามีความรู้เรื่องโบราณคดี
อยู่มาก ควรรักษาไว้มิให้สูญเสีย

ผู้ที่แต่งเพลงยาวนี้ แม้ไม่บอกออกตัวไว้ให้ปรากฏ
 ทรง ๗ ก็รู้ได้โดยทางความในเพลงยาวกล่าวไว้ในที่
 แห่ง ๑ ว่าเป็นของคุณสุวรรณแต่งเป็นแน้นอนไม่มีที่
 สงสัย คุณสุวรรณนี้เป็นธิดาพระยาอภัยธรรมกลาง
 เป็นราชินิกุลบางช้าง ได้ความตามที่ปรากฏในเพลง
 ยาวนี้ ว่าแรกถวายตัวอยู่ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อ
 บล. พ.ศ. ๒๓๘๔ ไปอยู่ในสำนักกรมหมื่นอภัยสุตาเทพ
 คุณสุวรรณเห็นจะชอบแต่งกลอนมาตั้งแต่ยังสาว ไป
 อยู่ในวังได้ ๓ ปี แต่งเพลงยาวนี้ก็สันตติกลอนอยู่แล้ว
 แต่มาเมื่อเสด็จเลื่องลือว่าฟังเพลงในกระบวนกลอนเมื่อ
 ในรัชกาลที่ ๔ ค่อยมาในตอนปลายคุณสุวรรณเสด็จ
 อากาบทเสด็จก็ผ่านไปแต่ในกระบวนแต่งกลอนอย่าง
 เดียว กลอนที่คุณสุวรรณแต่งเมื่อเสด็จแล้วบางที่
 ก็ขบขัน ถึงท้องจำกันไว้ ไฉนทุกวันนี้ก็มี เช่นบทละคร
 เรื่องพระมเหศวรเถา คุณสุวรรณแต่งไว้ดังนี้:—

๑ เมื่อนั้น

พระมเหสเถโถมะโหลธา

สถิตยที่แท่นทอง..... ศุขา.....เล

วันหนึ่งพระจึงมะหลกตก มเหสเถโถมะโหลธา

คิดจะไปเที่ยวชมมะลเทศ มเหสเถโถมะโหลธาทั้งสองรา ฯ

๑ ครั้นถึงจึงเข้าทะหลกตก กัมเกล้าเค้าคุดทะหลาต้า

มเหสเถโถมะโหลธาให้ทั้งสองรา จึงแจ้งกิจจามะเลาเตา

ตัวข้าชื่อว่ามเหสเถ ไม่สบายถ่ายเทกะเหงาเก้า

จะกราบลาสองราหน้าเฝ้าเค้า เที่ยวไปชมเข้าพนาลี ฯ

บทละครนี้ไม่ใช่เป็นภาษา แต่เข้าใจได้ด้วยความ

เป็นอย่างไร ยกตัวอย่างดังตรงว่า “วันหนึ่งพระจึง

มะหลกตก” นี้ก็เข้าใจได้ว่า คือ “คิดขึ้นมา” ถ้า

ลองคิดต่อไปตรงว่า “ไม่สบายถ่ายเทกะเหงาเก้า”

ก็เข้าใจว่าคงไม่สบายถึงนั่งกอดเข้า ชันเช่นนี้จึงมัก

จำกันได้

ก

คุณสุวรรณถึงแก่กรรมเมื่อในรัชกาลที่ ๔ จะได้
แต่งหนังสือไว้สักกเรื่องยังหาทรายไม่ แต่เพลงยาว
จากหมายเหตุนั้นมีอยู่ในสมุดเล่ม ๓ ซึ่งหอพระสมุด
วชิรญาณไ้มาได้มา จึงคัดมาพิมพ์ในสมุดเล่มนี้เป็น
ครั้งแรก.

เพลงยาวจดหมายเหตุ
เรื่องกรมหมื่นอับสรสุดาเทพประจวร

๑ ขอบังคมพระบรมนาถา ทั้งพระมิ่งมงกุฏ
อัยยธยา อิกमारคาสूरियันต์พระจันทร์ ทั้งครูผู้ไต่สอน
กลอนประคิษฐ มาต่ออติศุภลักษณเร่องอักษร ๖
กล่าวคำรำคิถประคิษฐกลอน ขอพระพรคัมภีระพิทักษ์
นิราศรำทำอักษรเป็นกลอนสท ให้ปรากฏด้วยปัญญา
อชฌาไศรย เมื่อเดือนสิบเกาะไคระให้เหลือใจ ละ
ห้อยให้แสนคนึงถึงประจวร เทยววงสรวงเทवासุ
รักษ์ ทุกสำนักพฤกษไพโรไลลหลวง ให้เคลื่อนคลาย
หายพระโรคที่ไคกทรวง เผายาววงสรวงสังเวียเช่น
เคยมา ทุกเช้าเย็นเป็นไปมิได้ขาด สมองบาททุก
กระหม่อมจอมเกษา ผู้คนแลเฝ้าอิตตามรธยา ทั้ง

โขนท่าหลวงแม่เจ้าพวกท้าวนาง กรมหมอกขอเฝ้าเจ้า
 ตำแหน่ง ต้องตกแต่งให้สำนักตำหนักขวาง ข้างชั้น
 บนกรมหมอกกับชนนาง พานหมากวางเรียงงามตามท่า
 นอง ท่านพระยาพิพัฒน์นครราชสีมา เข้าในวังกับหลวงนาย^๒
 ได้เป็นสอง ทั้งเย็นเข้าเฝ้าประจำตามท่านของคอยสนอง
 โอบอุ้มรับพระโองการ ถ้าเพลาพระระวีสีมอเคศ ต่าง
 น้อมเกลศทูลพระโรคโคกสงสาร จะเฝ้าพระองค์ทรงอะไร
 ในอากร พระอาหารมากน้อยถอยทวิ ไม่ขัดข้องสอง
 เพลามาไม่ขาด เคารพบาทยงกชยทศรี ข้างใน
 นั้นเจ้าคุณ^๓ มาทุกราตรี อีกทั้งสัพพะงานอากรเชิญ

๑ พระยาพิพัฒน์โกษา บัญศรี เป็นเจ้าพระยาธรรมมาใน
 รัชกาลที่ ๔ ถึงรัชกาลที่ ๕ เป็นเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี.

๒ หลวงนายศักดิ์ ช่อครุฑ เป็นเจ้าพระยาอมราชใน
 รัชกาลที่ ๔

๓ เจ้าคุณหญิงต่าย พระสัมพันธวงศ์ เรียกกันว่าเจ้าคุณ
 ปกาสาท เป็นผู้ใหญ่ในวัง.

สำหรับทุกเมื่อเพลาค่ำโมงเช้า เป็นของเจ้าคุณคอย
 ไม่ห่างเหิน เพลาสองยามหอมสำหรับเชิญ ไม่ละ
 เมินต่างฉลองสองเวลา หม่อมหม่อมพวกพระอาการ
 พานคอยเหตุ แสนสมเพชนั่งมองริมช่องฝา มีอีก
 ทั้งพวกขวางต่างตำรา ทั้งพวกจำหม่อมเจ้าเฝ้าทวาร
 ประชวรจับนับแน่นนั่งจนวน พอคลายคนหายแน่นไม่
 แก่นสาร เห็นยังคงอยู่แต่หม่อมเชิญอาการ ประจำ
 บานประตูอยู่ไม่รู้วาย กับคุณบัวพระสมุทนนสุจริต
 คอย ประคิษฐ์ประคัย เรืองนิยาย ถวาย อีกคุณสุด
 หม่อมกั๋งผู้พรังพราย เล่านิยายต่างต่างอ้างอวดกัน
 กับเจ็กเหลียน^๑ เพียรไม่ขัดสนที่คค้อง^๒ บัญญาว่าองแก^๓
 ไวไค^๔ขันขัน ยกเอาเรื่องคุณข้าชนรำพรรณ เป็นเขต^๕

๑ เจ็กเหลียนเป็นจีนนอก เข้ามาแต่เด็ก ๆ กรมหมื่นอัปสร
 ทรงเลี้ยงไว้ในวัง ต่อมาบวชอยู่วัดโมลีโลก ได้เป็นเปรียญแล้ว
 ถัดมารับราชการได้เป็นขุนสุวรรณอักษรอาลักษณ์ในรัชกาลที่ ๔ ถึง
 รัชกาลที่ ๕ ได้เป็นพระราชชนพิทักษ์ในกระทรวงพระคลัง.

สวรรณบักร่างเหมือนอย่างยนต์ มีต่างต่างช่างแสง
 ไม่แก่งว่า ถ้าสนธิยาแล้วก็เห็นเป็นลัษณ แต่หัวคำ
 แน่นหนักหนา ล้วนหน้าคน แต่พอพ้นสองยามความ
 ก็คลาย อีกเพลานั้นเข้าไปเข้ายัก ก็แอคเหลือน
 คนทั้งหลาย เทียวจุกช่องมองแฝงตะแคงกาย เจ้า
 ขรวนายเจ้าคุณนั่งยังประตู จำเภาะมีช่องตาน้ำหัวเราะ
 มองเภาะลูกตาน้ำอกสี มีต่างต่างทางทำคพราพร
 เหมือนแมวหนังจ้องขยับจะจับไป เวลาเสวยเกยหาด
 ออกกลากเกลื่อน ทั้งไล่เคียนถูกแสงพระสุริยไศ พอ
 ลัษณเจ้าจอมกลับต่างหลับไป เหลือนอาลัยพวกประจบ
 หลบไม่ทัน จนล่วงเข้าหลายเคียนค้อยเคลอนคลาศ
 ฝ่าพระบาทนั้นคล้ายวายโคกคัลย์ แต่ยังไม่พ้นพระองค์
 เช่นก่อนนั้น ทรงพระกรรณะอยู่ไม่รวาย
 ๑ พอพระมิ่งทูลกระหม่อมจอมมังกฎ ผู้ครอง
 อยู่ทศยาสน์ถนนทั้งหลาย ทรงชวนของหมองพระไทย

ไม่สยาย ไม่แผนผายออกพระโรงรัตนาก็ร้อนใจไม่มี
 ใครเกษมสันต์ มาพร้อมกันนั้นอมประนมกัมเกษา
 จอมเจ้าคุณกรมขุนกลยา^๑ ให้คนมาเชิญเสด็จเสด็จ^๒จร
 หลวงนายคักก็เข้ามาพร้อมนั้นอมคำนับ เคารพรับพิตร
 อติศร ตัวของเราเล่าก็ตามเสด็จจร ไม่นิ่งนอนระวัง
 อรรถที่ตรัสการ จึงไต่เฝ้าเจ้าแผ่นดินพิภพราช ไต่
 ตามพระบาทคิดเข้าไปด้วยใจหาญ แต่พี่น้องใครไม่
 กล้าดูอาการ ใครไม่หาญเข้าไปได้สักคน แต่พระองค์
 วงเดือนนั้นไวว่อง อู่ส่าห้อยองเข้าไปได้ไม่ขัดสน ครัง
 นั้นได้เป็นที่สามไม่ขามคน จนเจ้านายรายร่นกันเข้ามา
 นึกก็น่าใคร่ครวญส่วนข้างทุกข พระองค์ปักกรายย้าย
 ไต่หลายท่า ยังมีพระองค์ยี่สิบหนุนเข้ามา นั่งชันหน้า

-
- ๑ เจ้านายที่ออกพระนามตอนนั้น กรมขุนกลยาสุนทร
 พระองค์เจ้าปุก พระองค์เจ้ายี่สิบ ๓ พระองค์นี้เป็น
 พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าวงเดือน พระองค์เจ้า
 มาลี เป็นพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๓
 ๒ ความตรงนี้ว่า มาเชิญกรมหมื่นอับสร ฯ เสด็จขึ้นไปเฝ้า.

พวกเราเผ่าขิงคม ท่านกรมขุนต้นรบสังคอยพึงเหตุ
 พวกน้องน้องน้อมเกษคอยประสม คงพึงธรรมเทศนา
 ปลงอารมณ์ ต่างน้อมก้มคอยสัคขัยโองการ ช้าง
 พวกเราเจ้าพี่น้องหมอบช้องนำ เหลือตำราแลไปให้
 สงสาร ข้างนั่งขังลยแลหมอบยอบกราบกราน นำ
 รำคาญองค์มาลีนีกระไร เฝ้าหมอบร่นจนเข้าใต้กระโถสูง
 จะลากจูงสักเท่าไรมิไปได้ จนเจ้านายรายถอยเลือน
 ออกไป ยิ่งแต่ไทรราชบาทมุล^๑ กับตัวข้าฝาลอของคอย
 รongบาท พอประภาษถึงพระโรคที่โคกสุญ เอาเทียบ
 พิศุขพระองค์ทรงนกุล เห็นชบสญผิควพระศรีมวิ
 สรเสียงเครือชัตตรสผิตหมค พระภักตร์สลคท่านจ้อง
 มองจนทั่ว ท่านร่ำสอนสั่งว่ารักษาตัว จนชนหัวลกชาน
 สงสารครัน จนท่านเวากราบกรานมาจนลย เจ้าจอม
 กลับตามออกมาท่าชบมัน มาตามสั่งถงทอชมจินท์

๑ คำว่า ไทรราชบาทมุล แลต่อลงมาว่า “ท่านเรา” ตรงนี้
 หมายความว่า กรมหมื่นอัครสุดาเทพ.

เจ้าคุณนั้นตามมานำหน้าพลัน ตั้งแต่นั้นนั้นมานราราช
 จอมปราสาทอยู่ทอหยาบหาสวรรค์ ทรงรัญจวนบัวใน
 พระไทยครัน จึงให้ทันพระยาศรี^๑ มาคุดแล ให้พระยา
 สุรเสนา^๒ เข้ามาเฝ้า กำชับเหล่าพวกหมอตามกระแสด
 หลวงนายคักคิพระยาศรีคอยคุดแล เปลี่ยนหมอแก่
 หมายให้คล้ายประทัง กลับทวนชนกว่าหลังคังก่อนเก่า
 พระรูปเศร้าผอมกว่ามาแต่หลัง เลยขัดพระชงฆ์ทรง
 กรรณะไม่ประทัง อีกทั้งพระอาเจียนประจวบหลม ใ้
 พระคุณบุญบารมีช่วย ทรงระทวยทวยทวิเข้าประสม
 เฝ้าทวนทวยทวิไปให้ระทม แต่ตรอมตรมมิได้ชนลัก
 คณวัน จนพร้อมพวกแพทยาเข้ามากลุ่ม ท่านผู้คุม
 พระยาศรีอยู่ทันทัน กรมหมอดวายุยาปฤกษากัน พระ
 โรคนั้นนั้นค้อยคล้ายวายอาวรณ์ ต่างค้อยชนรณรอนท์

๑ พระยาศรีสหเทพ เพ็ง

๒ พระยาสุรเสนา เข้าใจว่าชื่อสุข ที่เป็นเจ้าพระยาอมราช
 เมื่อในรัชกาลที่ ๔

๘

ครวญไคร่ เต็กผู้ใหญ่ปรีดิ์เปรมเกษมสร น้อมเกษ
คุชฎิถวาวยพร ตามนิวรณ์วาศนาประสาใจ ข้าหลวง
เหล่าเจ้าจอมหม่อมทั้งหลาย ต่างยืมพรายเคว้าหมอง
ค้อยผ่องใส อีกหม่อมหม่อมจอมเจ้าเคยมาไป นั่งไสว
น้อมประนมบังคมคล ลางที่ว่ามาได้ตามหมายมาค
ผ้าพระบาทค้อยสว่างทางโคกคัลย์ ก็มีขึ้นต่างต่าง
อย่างทุกวัน จะรำพรรณทุกขุคชคลุกกันไป ๑

๑ บังเกิดข่อยบงบอนเกสรราก เป็นอันมากกายโคน
ต้นไสว ทั้งน้ำค้างใบตึงแลแกนใน มีเข็ดไซ้ห้วยหนอง
เจ้าของบง กรมหม่อเป็นไซ้ยันทนน้ำค้าง เจ็กเหลียน
วางเข้าเป็นเนอนันเหลือขง คุณเครื่องเป็นกายใหญ่

๑ คำว่า “กรมหม่อ” แลคำคล้าย ๆ กัน ใช้เรียกเป็นตัว
บุคคล มีต่อไปหลายแห่ง คือ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
เวลานั้นเป็นกรมหมื่นวงษาสนิท ทรงกำกับกรมหม่อ.
๒ คุณเครื่อง นี้ว่า ซ้อคล้าย เป็นนายห้องเครื่องของ
กรมหมื่นกับสร ๑

ชักใบตึง อันข่อยปึงพระยาศรีผู้ปรีชา หลวงนายศักดิ์
 เปนแกนในไส้เกสร รากแก่อ่อนแถมเติมเสริมสอคน่า
 คุณหลวงนกยางจ้องเที่ยวมองปลา คุณแม่ข้าเล่าก็
 พลอยเปนหอยไป คุณข้าเฝ้าเตรจเตรวลงสระ คุณ
 ขวประนาค้างปรอยย้อยย้อยไหล กระทบกระทั้งใบยัง
 จนแกนใน พายใหญ่พิศขยื่อนแทบเลือนลอย ทูล
 กระหม่อม^๑ จอมเกล้าคือเจ้าของ ตามท่านองสงวนไว้
 ได้ใช้สอย ทั้งกายใหญ่ไส้เกสรบอนเล็กน้อย เฝ้า
 ลงลอยหอยเต็มเที่ยวเต็มไคล ประทับเทียบเปรียบ
 แกล้งแต่งกันเล่น ยังเกิดเป็นสาระพิศจกขึ้นได้ คราว
 พระโรคเคลือนคลายสบายใจ เปนวิไลยทุกซ่ซุซ่แทบ
 ทุกคน เมื่อคราวคมีใจก็ไต่เล่น เมื่อยามเชยญแล้วก็
 หมองทั้งต้องฝน โอ้ทุกซ่ซุซ่เหมือนกันทั่วทุกตัวตน
 เขาระคนเป็นวิยัตอนัตตา พระโรคคลายวายทุกซ่ซุซ่

[illegible]

ให้การ คอยต่อกันต่อกอกบอกให้ครวญ ช่างคน
 พึงหลายอย่างต่างภาษา เจ็กชาวไทยมอญนครถ้วน
 หม่อมแย้มหม่อมไหมคหม่อมจำอยู่ทั้งมวญ ต่าง
 สำนวณบ้างก็เล่าก่อนเก่ามา มีหลายอย่างทางทำทั้ง
 คำกล่าว ประชวรคราวนี้ประเสริฐเลิศนักหนา เปน
 ทำกว้างทำนางทำวพระยา มีทั้งมยุราฝูงกนิร ทั้ง
 พระยาเหมราชชาติเชื้อหงษ์ กระบตึงแดนนครศิคร
 บาทบงส์ เปรียบองค์พระศุลี สถิตยทเลียมผาพนาวัน
 คนพทกษรรักษาผาพระบาท มีหลายชาติจนถึงยักษ
 มักสน ถ้าแปลภาษาช่างเราไม่เข้าใจกัน ทำเชิง
 ชนหลายอย่างต่างกันไป ฯ

๑ เชิญพระขวัญผาลอองนั้นสองหน ทำวสคน
 เจ้าคุณมาจกแจ้งให้ ทำววจนทร์ ฟ้าคเข้าแล้วอวยไชย
 ถวายกายทงคุณคลัง ทำวสุรียา ช่างพวกนอกออกอกค

๑ ทำววจนทร์นี้เข้าใจว่าชื่ออ้อม

๒ ทำวคลัง คือ ทำวทรงกันดาล ชื่อจ้อย เป็นเจ้าจอม
 มารดา สมเด็จพระบรมนุชิต ฯ

ยึดกันแน่น ข้างท้าวแสนนึ่งผลออกสอหน้า ถวาย
 ค่ายแล้วก็ให้กันต่อมา ไต่ทวนหน้าเด็กผู้ใหญ่ไฟร์ผู้
 พอเคลื่อนคลายหายพระโรคที่โคกเครา พวกข้าเฝ้า
 ปรีดิ์เปรมเกษมศรี ต่างตักดมหม่นผ้าขาวม้าดี ยันตะหนี่
 ไบกलयหนาทั้งผ้าบาง คุณเครื่องผลัดตกไพลทั้งไก่แจ้
 ขกออกแปล้ไว้ให้ยาวแล้วสะล้าง ข้างหม่อมข้าตัก
 กล้วยสวดยลำอาจ เจกเหลียนสร้างหางหนูใหม่ไว้หน้าตา
 ทั้งคุณพ่อนพยอมตักพร้อมพรั่ง อนิจจังแต่คุณแม่แล
 ดึงข่า พิศอกที่หนึ่งก็เหมือนตักตา ผมประบ่าตั้งไว้
 เล่นพอเป็นที มีต่างต่างทางทำค้ำไว้ จะไล่ให้เสร็จ
 ก็ว่าฉันไล่ลี อะไยท่านเสียทุกคนจนผู้ดี ด้วยเรื่อง
 มีจะมีว่าก็น่าอาย ทั้งพวกเหล่าประจำยามสามโมงถ้วน
 จะสอบสวนไล่ให้หมดเช่นจกหมาย ไต่เห็นดีเห็นชั่ว
 ทุกถ้วนาย ตามไต่หมายไว้ทั่วทุกตัวคน ไม่วิมุติสุจริต
 ประคิษฐุประคิษ พระโรคกลับครั้งนั้นคุลย์สน ข้าง
 โคกเคราเฝ้าหมองนองสุชล ข้างนงบนถงพระคุณ

มุลิกา ทั้งตัวเราเศร้าสลดกำสรดโศก ถึงพระโรค
 ทลกระหม่อมจอมเกษา นิ่งโหมเฝ้าเศร้าสลดกลน
 นาคา แสนระอาพวดยามถามเถียงกัน ต่างอวดว่าฉัน
 มียกถูกกรว ย่างหนานิ่งครวญไม่สรวลสันต์ แต่
 หม่อมเขี้ยวเหลอจ่านพานดิ่งกัน เห็นศิครนเหลอต้ารา
 ระอาใจ กับหนูพลับถูกกันพรณพวกเด็ก ออกแซ่
 เซ็กสองยามตามวิไลย ตะโกนกร้องร้องเรียกกันเพรียก
 ไป สนั่นโหวแซ่เซ้งเก่งด้วยกัน คิดถึงตัวคร่งนน
 เหนงันเศร้าอยู่ ที่ประตูชุมพิงลงนึ่งอื่น แหงนคุดวง
 ทาราแลพระจันทร์ ทั้งคอยท้นคุณข้าเธอกำชัย ให้
 กลับมาถ้ามีมากก็ท่าโกรธ ต้องนั่งโศกอยู่ท้นนั้นไม่อาจ
 กลับ จึงได้พียงหม่อมเขี้ยวกับหนูพลับ เป็นลาคัยเรื่อง
 ความไวตามมี โอ้คอยคณหม่อมข้าเธอนั่งเพื่อน ได้
 แยมเยอนยมยของวายหมองศรี กลับเมื่อไรจะไปห้อง
 ทุกท มีไคลลับเลยไม่เฉยเชื่อน ท่านคุณครองหนู
 พยอมพร้อมเห็นหน้า แต่เพลายืนย่ำหวดาคาเพื่อน

ได้พร้อมพร้อมถึงตรอมก็แยมเยอน พอดีกก็เพื่อนฝาก
 หน้าแก่งลาเลย ยามวิโยคโคกทรวงแลดวงจิต
 มีได้คิดถึงใครหักใจเลย พลบแล้วไปตึกมาเวลาเคย
 มีได้เคยเชื่อนคลาคราชาการ ฯ

๑ เมื่อวันหนึ่งถึงกรรมจะนำให้ สลดใจพิศวงให้
 สงสาร เปนวันไรเดือนไรไม่ประมาณ พระอาการยัง
 มากก็หากแคลง เปนยามค้ำกรรมกองของหนูแผ่
 ทำเปลี่ยนแปดหลบไปเสียหลายแห่ง พอเครื่องตั้ง
 ยายกาบกราบหีบแกง คอยจิตแจ่มยอบกายถวายน
 องค์ ท่านตรัสบนอนนอนแก่งหัว ยายเบ็ดก็ถวายน
 น้ำทำจนหลง เจอน้ำร้อนผอนน้ำเย็นออกเปนวง แต่
 พอสั่งท่านก็ขวางทางลำทัย ทั้งสามคนร่นออกมาหนึ่ง

๑ เรียกว่า “ยายกาบ” “คุณกาบ” มีหลายแห่ง คือคน
 เดียวกับคุณเครื่องนั่นเอง เพราะเคยเปรียบว่าคุณเครื่องเหมือน
 กาบบอนไว้แห่ง ๑

๒ ยายเบ็ด ก็คนเดียวกับคุณจำเบ็ดนั่นเอง.

หน้าม้อย ตัวเราพลอยแถมท้ายได้หันกลับ เหลือชะโลม
 ไชยหน้าเอาผ้าซับ แต่พลอยนำที่นั่งก็หวังคิด ด้วย
 อายคนทเขา นั่งอยู่ข้างนอก ยิ้มไม่ออกถลากลไกลอยู่ใน
 จิตร ต่อเป็นครึ่งหาญอายค้อยวายคิด ด้วยสิ่งผิดเรา
 ไม่มีที่สำคัญ เป็นแต่พลอยถูกฝนทนน้ำค้าง เป็น
 เยี่ยงอย่างมาแต่ก่อนคิดผ่อนผัน ที่กำสรวนหวนหาย
 สบายครัน เหมือนน้ำสวรค์มาชโลมซาบไชยกาย
 สงสารคุณเครื่องหม่อมข้าหน้าค้ำยง ต้องนั่งนิ่งฟัง
 ประตุดใจหาย สักครู่หนึ่งเจ้าคุณแจ่มก็แพรงพราย
 ตะเกียกตะกายขึ้นไปนั่งยังทวาร พอลอกตลบกย
 หม่อมม่น้อยนั่งค้อยเหตุ ได้ทราบเจตนาสนับลสาร
 พอเจ้าจอมหม่อมพวกเชิญอาการ มาริมบานประต
 แฝงตะแคงตา เจ้าคุณแพรงแจ่มเรื่องทเคืองขัด ได้
 ทราบอรรถทั่วทุกคนจนหนักหนา ต่างกลับหลังไปเสีย
 สันตามจินดา เราก็ก็นั่งสถานสำราญกาย พอรุ่งแจ้ง

แสงพระสุริยามาศ เจ้าคุณปราสาทเล่าทวสินทั้งหลาย
 แลวนบนอมจอมพิภพพรรณราย เรียงถวายสดถวิลถึง
 จินดา ตามเรื่องกรวณวประนอมจอมมงกุฏ จนสิ้นสุด
 เรื่องหลังไม้กิงขา เรียงชอถวายรายทูลมุลิกา เขา
 พังมาเขามาเล่าให้เข้าใจ ที่เรื่องรักหักไต่ย็นก็สมเพศ
 มาถามเหตุทวหน้าต่างปราไส ที่เคยชอยเคยรู้จักหัก
 อยู่ไกล อสั่งให้คนมาเยอนเหมือนอย่างเคย โอ้หน้า
 สรวลควรฤาองอไต่ หน้าอายใจอายหน้าเจ้าข้าเอ๋ย ที่
 เข้าทวสไม่คงทวงเลย เราเป็นแต่เปรยควรฤาแพรง
 ทกแห่งไป

๑ ประชวรพกนมิเสียแรงไม่แกล้งว่า คนเอาหน้า
 มากเหลือกว่าเนื้อไซ โอ้พระคุณทลกระหม่อมเสมอใจ
 พระคุณใหญ่ยิ่งล้นคณนา จะเหลียวซ้ายแลขวากข้าบาท
 คอยรับราชพิทักษ์รักษา พระญาติวงศ์ใครไม่ไปมา
 มีแต่ข้าขอเฝ้าทกเข้าเฝ้า เมื่อยามสรงรับพระองค์ธาร
 พระหัตถ์ สारพคแหล่งหล้าหาไม่เห็น โอ้แลแลแลวก

น่าน้ำตากระเด็น ทุกเช้าเย็นแลหายสลดสาขตา ไฉน
 บุญทูลจอมกะหม่อมแก้ว ทั้งผ่องแผ้วปรากฏพระยศถา
 แต่มีกรรมทำไว้แต่ไรมา พระโรคจึงลำยากยากกระไร
 เห็นแต่คนอนนึ่งขนานหน้า เมื่อหม่อมมาแล้วไม่มีที่
 อาไศรย ชื่นพวกโหม่งเล่าก็เลี้ยงหลีกออกไกล ออก
 รัยไฉนแต่หม่อมกึ่งควยพริ้งเพรา ช้างในก็มีแต่หม่อม
 ขำหม่อมบ้ำเบอ กบหม่อมเอนนึ่งพึงพระแท่นเหงา หนู
 พยอมอยู่ในห้องต้องลำเนา ถ้าว่าเราควยเป็นสามตาม
 ทำนอง ไต่เป็นส้มเพียรเจ็กเหลียนควย คอยหยิบควย
 อยู่งานพัดไม้ขัดข้อง เป็นนิงามตามอย่างตามทำนอง
 คอยลอลองบาทบงส์พระทรงธรรม แต่เจ้าจอมหม่อม
 ของเราเผ่านอกอย่าง ไว้บักหางพดอะไรชักใบสิ้น ค
 ไหลเลื่อนเพื่อนไปเสียทุกอัน จะเตือนก็หันโกรธของ
 ทุกที เอาแต่ความนอนไว้เป็นเนื่อ วันนั้นเบอจริงไม่
 แกล้งแสร้งใส่สี คุณกายใหญ่นอนขวางทางเท้า เห็น

ยังกิแจ่มใสดวงในตา ข้างพยอมอยู่ในห้องก็ผ่องแผ้ว
 เสียงยังแจ่มสท้านร้องขานจำ คุณข้าเล็กก็ยังใสดวง
 ในตา ก็แต่ว่านอนเล่นเหมือนเช่นเคย สงสารกายอยู่
 ไหนใช้แต่คอก หมอบจนออกเจ็บหลังนี้จึงเอ๋ย เสียง
 ในห้องร้องกรนก็ขื่นเบย จึงคลานเลยมายังหม่อมด้วย
 ตรอมใจ ถ้ามพระโรคโศกคล้ายรำพรรณกล่าว ฟังเธอ
 เล่าเรื่องราวนี้กลังไสย เข้ามองดูว่าหลับก็กลับไป
 คุณเข้ก็ใช้อยู่บนม้าหลับตากกรน คุณกายใหญ่เล็ก
 เสยชนเกยหาด คีละพาตกล่องหลับอยู่สืบสน ใ้อื่อ
 ออกยกนถงทจน เผานั่งบนอยู่คนเคียวเทียวเหลียวแล
 ไต่เห็นแต่พวกยามนั่งสามเล่า ให้ง่วงเหงาตรองความ
 ตามกระแส จะกลับก็ใช้อยู่ก็เปลียวสุดเหลียวแล นิ่งนิก
 แต่ในใจไม่ไคลคลา พอหม่อมข้าคอยตนพนสติ เธอ
 ทำปริปากแกล้งแสดงว่า ใจไม่หลับระงับนั่งแต่ในตา
 ครั้นจะว่าก็จะโกรธเป็นโทษทัณฑ์ ก็มหนานิ่งเสยทุกคำ
 ทำหวั่นอ ก็แต่พอล่วงเพลาลาผายฝน มาหลับ

นอนผ่อนกายเช่นทุกวัน แต่ยั้งนั้นมานานประมาณใจ
 ได้ชมค่าน้ำเสียงเรียงทุกหน้า แต่บรรดาหม่อมหม่อม
 เจ้าจอมไพร่ ทั้งข้าหลวงทั้งปวงเป็นได้เห็นใคร จะ
 รำไ้ลงไว้เล่นเหมือนเห็นมา ได้หยุดพักสำนึกนั่งเง็ง
 เสวย เป็นนิจเคยแรกไปได้คุซา ท่านคุณพ่อยุ่ที่นั่น
 ทุกวันมา ทำมาลามาไลยไ้สำอาจ กับบุหงาสาโรช
 ปราโมทย์จิตร อยู่เป็นนิจคอยตรองไม่หมองหมาง
 ให้หลานน้อยเข้าไปตั้งข้างที่ทาง จำปาวางสองดอกแล้ว
 ออกมา แล้วปอกกระเจี๊ยบสำหรับเคยเสวยคำ หม่อม
 หม่อมทำลูกบัวทั่วทุกหน้า แล้วสำเรีไ้จานลงส่งเข้ามา
 คอยเทียบท่าเครื่องคาวตังราวเรียง คุณเอาของจักไ้
 ลงในถาด มีไ้ซาคเป็นนิจไ้สยในอย่างเยี่ยง ท่านคุณ
 เครื่องหม่อมข้าพยอมเรียง ตังเครื่องเคียงน้ำท่า
 สารพัน คุณยายกึ่งพริ้งเพราเจ้าจรีต เฝ้าเป็นนิจเมื่อ
 เสวยแกเคยหมั้น หมายไ้กินเป็นนิจคิดทุกวัน ทั้ง
 แกงมันแกงสายบัวไม่กลัวใคร เทียวอดก้อไม่ยั้งอ

ใครกินเข้า เพลาเฝ้าแล้วได้กินเป็นไหนไหน พุดข้าง
 บนกันขย่อนสทอนใน ลมก็ไล่อกไม่สิ้นลมกลืนเลย
 เจ้าครอกน้อยสำหรับนัยกลืนกล่า เอมาลามาตั้งแล้ว
 นั่งเฉย เสียงกริกกริกงอไม่รอลเลย เอนั้นเคยไป
 เมื่อยาค่าเพลา ประคิยจูประคิยสำหรับไล่คอกไม้ตั้ง
 กระเช้าทั้งมาโลยไล่ขงา ได้รับประทานขทานทุกเวลา
 ไม่ไ้ก็หน้าตาคะตงองทุกที เปนวิไลยใจของคนทุกคน
 หมค ทวยรกายศรึกหน้าเปนรายี ต้องพุดล่อแต่พอ
 ให้เปนที ยกอุลลขององค์ส่งขึ้นไป

๑ โอ้ทุกข์สุขคลุกระคนปนประทัย เหลือจะนับวัน
 ว่าอชันนาไครย ที่สังสุขทุกข์ทักก็คิยใจ จึงไม่ไ้เคื่อน
 วันมาพรรณา พระบาทบงสุทรงสวัสดิพิพัฒน์ผล พระ
 คุณล้นลบเจิมเฉลิมหล้า สังเวชไหว้ไทเทพเทวา
 ให้รับยาถูกพระโรคโรคาคลาย นอนรำพึงคณึงคิ
 เปนนิจอยู่ ตามไ้รับวงบนกุศลถวาย ตามวิไลย
 ใจตรงต่อพงษ์นารายณ์ ไม่เว้นวายคลายคลาศไม่ขาด

วัน พอได้ข่าวเล่าบอกกันออกจวน ว่าเจ้าคุณทำเป็น
 ก็เห็นชน สังกัดนักเล่าออกมาหาเขาเล่ากัน ต่อหน้าทั้ง
 หลวงนายคักคักหนักใจ เลยนึกถึงพระผะอัยกระทย
 เข้า ได้ยินเขากล่าวก็เลยอื่นไม่กลั่นได้ ท่านเบ็ดกลั่น
 ออกสนามไม่ขามใคร นึกก็ใครจะหวั่นให้พอการ น้า
 ใคร่สรวลควรฤาเป็นใครเห็นมั่ง ไม่หยุดยั้งซึ่งมาโอ้ออก
 กลางย่าน ยาของท่านจางวางหมอดิพพการ ถวายไม่
 นานเล่นลมให้ชมฟัง ท่านหลวงนายก็มาตทาทายาคอย
 เอากระทุ้ใส่เจ้าคุณน้าเป็นหลัง ท่านก็อื่นคั่นลมออกให้
 ฟัง ส่าใจซึ่งนั่งเสียได้ ไม่เอาความ น้ากำสรวลญหวน
 คณงถึงคุณครอง แกะขี้เคื่องหลานจนจนเป็นหนาม
 คำรามร่นบ่นว่าในตาความ เลื่อยมประณามประนอมลง
 ยอมกาย ว่าตอบคำทำวุ่นเจ้าคุณถาม มันเหลือความ
 เหลือคำทำให้หาย เจกเหลียนเป็นเนื่ออันตันบอน
 กลาย นึงจะขายจึงต้องเป็นต่ายเต็นไป ถ้าพร้อม

หมอกรมพงษ์วงษาศรี นิ่งลาวีโยกลมสมวิไสย
 ไม่อยู่สุขหลกหลิกระริกไป คุณกายใหญ่นี้้งอยู่แล้วคค
 เปนนีไสยใจจริงไม่นิงได้ แต่ว่าไวบุญญาว่องไม่
 หมอศรี ถึงเป็นเจ็กเล่าก็หมายฝ้ายทค ทนถูกค
 ถูกเขยมนมนเพียรครัน สู้ถวาววาละชนินังวพิค ไม่ขาด
 ชคทุกเวลารักษามัน กัยหนุไซไคเป็นค้สัขบพัน จนทำ
 ชนหอมพุงผ้านุ่งลง เปนทั้งคคก้น่านินาเคราะห์ มัน
 เต็มเหมาะเอี้ยวเจ้าสวอยามวิหลง เห็นกินยาถามก็ว่า
 ทำให้รง ไม่บอกตรงทำไถลไม่ไซจริง ชาติไ้เอเจก
 เลียงไ้แล้วไม่ง มันเฉโกพคเป็นไทยไปทุกสิ่ง
 รักภาษาข้างไทยใจประวิง กัยยายกิงเคยแปลแก้
 นิยาย เปนจริงจิตรคคความตามไ้เห็น นังไหน
 เปนจำคในใจหมาย ขาทบงส์ทรงโคกพระโรคคลาย
 จิงจคจ่ายไ้ให้เห็นเป็นตำรา ทั้งจอมเจ้าทาวนางต่าง
 ตระหนัก ทั้งรักมาประนอมนอมเกษา ทั้งพระองค์
 ทรงแผ่นดินขึ้นอยู่ธยา สเวลาคอยเฝ้าเอาอาการ

๑ ไปรดให้แก้ขันธ์หาตำราเล่า เรื่องใหม่เก่า
 ชัดไปไม่แก่นสาร ยกเอาเรื่องมหาวงษ์ทรงนิทาน
 คุณบัวชำนานาญเล่าตามเนื้อความมี ทั้งเครื่องอาณ
 ประทานถอยบ่อยยิ่งคำ คนประจำยกมาเป็นทัพ ทั้ง
 โอสถมคหมอขรรคามี เอามาชูล้นอมประนมบังคมคล
 ้วยไม่สร้างวางพระไทยในพระโรค จึงทรงโคกแหง
 หน่ายไม่หมายมั่น พระไทยพระองค์ทรงเจตนาครัน
 ึ่งทุกวันนกกิ่งเหมือนหลังมา ขอเคชะเทเวศร์วิเศษ
 สุก มิ่งมงกุฎสหัสในยไตรตรึงษา ให้เคลื่อนคล้อย
 ถอยเขยอนทุกเดือนมา พระโรคถูกรศโอสถทรง
 ข้ำพระบาทราชตระกูลได้กลสวลดี ทั้งพวกสัตว์จะได้
 พงเหมือนหนึ่งประสงค์ เวลาค่ำไปเป็นนิจิจิตรจำนง
 พระโรคคงคล้ายเคลื่อนทุกเดือนวัน ได้เป็นสุขทุก
 หน้าพวกข้าบาท บังเกิดธาดทายแท้เลยแปรผัน
 คุณยายกิ่งกลบสนิทเข้าตคพณ กบยายจันศขจริงยิ่ง
 กว่าคน ความไ้ทราบกราบทลมูลเหตุ จึงได้เจตนา

แจ่มทุกแห่งหน ลำออยอันวอนปลอบกันชอบกล
 เปรียบไถ่ชนศึกแข่งวักแว่งกัน เปนนีไลยในอุบาย
 คำหริบแก่ ไม่ปรวนแปรปลิ้นปล้อนคอยผ่อนผัน มี
 หลายอย่างต่างต่างชนทุกวัน ตัวเราทั้งหลายก็ไม่
 พ้น โอ้ออกตกแน่นแสนล้าฤก มาเกิดคึกขันใน
 จิตรกิตติขัตสัน เห็นเหลือเกินบุญญาเข้าตาจน พระคุณ
 ล้นเกล้ากระหม่อมย่อมประทาน ตามนีไลยได้สลับ
 คำรบสั่ง จึงต้องตงเรองนิราไว้ว่าขาน จึงกล่าวคำ
 ว่าจะพอเป็นพยาน ถึงเนิ่นนานจะได้จำเป็นตำรา ถ้า
 แม้นการนานเป็นไม่เห็นมั่ง พอได้ฟังความคิดเป็น
 ปฤษณา ออกเอ๋ย โอ้อะวิชัยคือนิตตา ไม่ทันชราที่จะ
 แก่แน่แล้วกาย บังเกิดก่อเพราะคุณกายพยอมหลาน
 มาก่อการทำประมุขมูลทูลถวาย จึงต้องเป็นเช่นพระโอรส
 ไปรทกิปราช อย่าอับอายเลยฉนั้นขออะไยกลอน
 ๑ โอ้อ้าไลยใจหายไม่วายถวิล มาถึงถิ่นแล้วก็
 ทอทฤไทยถอน คึกวันเจ็บไข้้าไลยวอน คุณกายบอน

ใหญ่พาให้คลาไคล หันได้ไปเยือนเยี่ยมถึงห้องหับ
 อาการกบับอกเป็นไม่เห็นได้ นกน้อยยจิตรคิดว่าแสร้ง
 แกล้งให้ไป ก็หักใจลาหลกสินลามา คันทำหนักพริก
 พร้อมพยอมหนึ่ง มีอีกทั้งพอกยามความหรรษา ทั้งคุณ
 เครองอยู่ด้วยกันจำนรรจา หาหมากมาใส่พานเอากล่อง
 นอน ประเดี้ยวลูกว่าจะให้คนไปหา หม่อมขำมาถวาย
 ท่านแก้มันผ่อน ข้างพยอมนั้นกว้างผ้าห่มนอน ลงต่าง
 หมอนแล้วกลีบเลยหลับไป น้าใคร่สรวลล่วนแต่ว่า
 จะอยู่เพือน กลับแซะเขื่อนไปเสียหมดปศุญาไม่ พอ
 หม่อมขำชื่นมากก็ใจ ถ้าหาไม่ก็จะอยู่แต่ผู้เดียว
 คิดพระคุณมิไควายไม่หายคิด ตามจริตไม่ประมาณ
 ซากจนเที่ยว ได้ฟังพาอาไศรยเหมือนใจเจียว ไม่
 หลับประเดี้ยวตนประคตชกยัคยาว ไม่เหมือนเจ้าจอม
 พยอมหม่อมหลับยาก ลงอำปากตาแดงตะแคงหวา
 แบ่งทั้งหน้าอุส่าห์หลับไต่ยัคยาว จนไหลพราวลงที่
 หมอนนอนหายใจ ไม่แกล้งว่าถ้าจะหลับถึงดงยจิตร

จะสีกิปลูกสันไม่หวั่นไหว เห็นเหลือตัวนี้กกล้วระแวงให้
 พอเข้าใส่ฉาวฉานปานยางขอน ประเทียบความนาม
 ขอนเกสรเปลือก ยังขาดเทือกยางใส่ทั้งใบอ่อน พยอมน
 กิก็เทียบที่เป็นยางขอน ได้ฝึกสอนจากคุณกายไม่
 หยาบคาย

๑ โอ้มนุษย์สุดแสนทั้งแดนพิภพ ช่างมีครบหลาย
 หลากคามากหลาย แต่ประจวบมาถ้วนหกเดือนปลาย
 คนทั้งหลายตามนี้ไสยยังไปมา ก็หลายหลากมาก
 มายทั้งชายหญิง ไม่สุดสิ่งเรื่องทุกขเรื่องศุข ทั้ง
 เครองเล่นเป็นข้างต่างนานา ทั้งหมอยาหมอย่าน้อย
 งานองค์ ทั้งกรมหมอยบพิตรอดิศร ค่อยวายุรอัน
 เล่นอย่างอย่างประสงค์ หลวงนายศักดิ์พระยาครม
 จ้านง ยัง रखสิ่งมีไคคลาศชาตเพลลา ชุนนางนาย
 หลายแห่งตำแหน่งเฝ้า อู่สำห้เข้ามาประนมก้มเกษา
 มาเขื่อนเยยมเพยมเฝ้าพระบาทา พระเคชาปรากฏ

ทั้งดงาม^๑ คือโรบายกรายกัมชมพระยศ ให้ปรากฏ
 ทั่วไปในสนาม อย่ารู้คล้อยถอยพระยศให้ดงาม
 อยู่ชั่วสามชั่วโลกพระโรคคล้าย ให้หายวันหายเดือน
 เหมือนพระยศ ทั้งคำพจมานกลอนอวยพรถวาย ใคร
 คิดชั่วขอให้ตัวคนนั้นตาย ตามภิปรายปราณาประสาใจ
 ที่เศกแล้งแล้งพลอยตะบอยว่า เปรียบดังกาฝูง
 หนอนเข้าบ่อนได้ อย่าแผ่ภักตร์หักปรายให้รายไป
 ประสิทธิ์ไชยชาเชษฐาเป็นเกษวัง ข้าพเจ้าเหล่าอาณา
 ประชาราษฎร์ อีกข้าบาทบรรดามาแต่หลัง ได้ฟัง
 พระยศดงามตามกำลัง จนกระทั่งชีวาวยไม่อายใคร ฯ

๑ เฉลิมหล่นวรรณารณิราศเรื่อง ไม่ปราศ
 เปรื่องคำคล้องสนองไซ จะนิราศมาคมิตรสนิทใน
 จะสั่งใครก็กลัวโกรธเป็นโทษกร จะออกปากกระดาก

๑ ความตอนนี ว่าตลอดเวลาประจวบอยู่ ๖ เดือน กรม
 หลวงวงษา ฯ แลข้าราชการที่กำกับหมอเข้าไปเสมอ ข้าราชการที่
 เข้าไปเยี่ยมประชวรก็มีมาก.

ลิ่นคังกินแหมม ต้องกล่อมแกลุ่มกระดากกระคำคำ
 อักษร จะยืมชอท่านคนฆ่าลงทำกลอน ก็กลัวจะ
 รอนรานโกรธโทษจะมี ที่จริงจิตรคิดเฉลิมเพิ่มพระยศ
 ให้ปรากฏลำฟ้าเป็นราช พระโรคคลายสยายบาน
 ลำราญคิ จึงเทียบที่ทำได้จึงใจจง แต่เวียนวนกล
 กลอนอักษรพาด ค้วยพลังพลาคนได้จัดให้หมดหลง
 จะรู้ว่าไปเหมือนเห็นเช่นใจจง เห็นคนคงจะรู้ทั่วทุก
 ทวกัน ตั้งแต่คลายวายโคกพระโรคคลาศ พวก
 ขาบาทปรีดิ์เปรมเกษมสันต์ ทั่วทุกหน้าบรรดามัท
 เห็นกัน เกษมสันต์ถ้วนทั่วทุกทวคน ทรกกหักให้
 ได้ไปหา ถึงยามมาอย่างงานพักไม่ขัดสน บ้างเตร็จ
 เตร์เร่เที่ยวไปตามจน บ้างปะปนกันอยู่เป็นคู่ครอง
 บ้างลงคล้อยลอยชายเที่ยวกรายกราด นำปราสาท
 ตามนี้ไสยบ้าในทอง ยายกงยายจนนนักเขามุ่งปอง
 ตามท่านองชอเข้าไปนี้ไสยรัก ต่างฝันผอนไม่รอนรน

ไม่ชวนชวาย เห็นสบาย..... ไม่ผิดเคืองเรื่อง
 ในอาโลย..... ได้ประจักษ์อยู่กับหุใดคัพัง บ้าง
 เกิดเป็นเล่นในชักใบคู้ จึ่งพุงฟเป็นวิบัติหัดใจขลัง
 จึ่งประสมคู้รักหักไม่พุง เพราะใจคูลังคู้ไถยใจจึ่งเป็น
 แสนวิตกกอกเอ๋ยไม่เคยชัก ประคากประทักประคิษฐ
 รำจะทำเชิญ ไม่ออกหมดคูปคให้หลงพะวงเป็น ทำรัก
 เร้นซ่อนปลายเลียคายครัน อาโลยแสนแม่นเหมือน
 คำเขารำว่า จะตั้งหน้าภูลเพิ่มเฉลิมขวัญ จนตัว
 ทายก็ไม่วายสวาทิครัน อะไถยทนเสียเกิดที่มีในกลอน
 นิราศรำพรำคิษฐประคิษฐ มีสำหรับเรื่องรักใช้
 อักษร ฉันไม่มีทรกหากนิวรรณ แต่รักกลอนกล่าว
 เล่นตามเห็นมา ฯ

๑ ไ้เย็นฉ่ำน้ำค้างกลางอากาศ พระพายผาด
 พัดพรรณขบผา กุหลาบแย้มแกมบานตระการตา นิ่ง
 ทศนาหวนคำนึงถึงประชวร ไ้พระคุณทูลกระหม่อม

..... ไม่เหือดห่างทางประจวบเฝ้าทวนททัย ประ
 + +
 เที่ยวกลับประเทีย.....

เบิกบานสำราญองค์ มาประจวบพรพรรณพระโรคนั้นโคก
แสน ประมาณแม่นชาคผลาอันสังข โสโขยิ่งย่ำ
ชายแสงพระสุริยงค์ เคยเสด็จลงทรงธรรมประจำวัน
ข้าพระบาทราชตระกูลลลลลลล ไม่ขาดชัศศุขเสริม
เฉลิมขวัญ มาพร้อมหน้ามิได้คลาศไม่ขาดวัน สารพัน
ศุขสวัสดิอยู่อัครา ทุกวันนั้นไปมิได้ไปรมเกษมสร สอน
อันเปล้าใจอาไลยหา คึกพระคุณบุญฤทธิอิศรา เคย
ไปมากอยเสร็จเสด็จลง จึงให้สร้างคองคาลักผ้าพร้อม
มาประนอมนอบตามความประสงค์ ได้ฟังธรรมเทศนา
ปัญญาปลง เคยพบองค์ผาสุกได้ปรดา ทุกวันไม่

เห็นเป็นแต่เงาลำเนาแคบ คนก็กลากเหลือเกลื่อนนอก
 เื่อนหน้า ท้าหลวงทั้งปวงครึ่งแต่หลังมา เป็นข้า
 ใช้ชานชาออกคาไป เคยหอมกลิ่นรูปอำพันสุคันธ
 ๒ ๔
 ทงแบ่งสคพระภษา.....

..... มิได้มีผู้ใดใช้ไป

 แทน โอถึงอาสัพพมาศใส่บาตรหลวง เฝ้าเต็ม
 ดวงคิพพระคุณท่านเหลือแสน ถ้าเสด็จมาได้ไม่ยาก
 แค่น เธอทำแทนที่ปากบาตรราชการ ตัวก็ลอยคอย
 แต่ตามเสด็จ เคียงวนเสร็จสิ้นสุขสนุกสนาน ไม่เคย
 ทำก็ต้องทำประการ สิ่งสำราญเหมือนแต่ก่อนบ่ห่อนมี
 เพลาชนหอพระเคยประเสด็จ ได้พร้อมเสร็จพี่น้องไม่
 หมองศรี เล่นไฟชคสกาบรรดามี ทูลโน้มน้ำตาม
 ประสาได้ถาวร ทุกวันไปมิได้เล่นเป็นแต่หวัง ไม่
 พร้อมพรังวงษามาเหมือนก่อน บ้างก็ไปบ้างก็ไมใคร

จะร เหลืออาวรณ์คิดถึงท่านทุกวันเวลา ให้วังเหงา
 เสร้าสลกกำสรคโคก ถึงพระโรคทูลกระหม่อมจอม
 เกษา เพลาค่ำไปเป็นนิจจิตรจินดา ได้เห็นผ้าบังกช
 ขทมาลย์ สำนวนใจในยนาในผ้าพระบาท มีไ้ซาค
 ทุกเพล..... เปลี่ยนแปลกแรกประจวร
 ครอบประมาณ พระอาการให้ ถึงกว่าหลังมา
 เกษมสุขสว่างทุกขโสมนัสสหัสสา ทุกเข้าเย็นเล่น
 สำนวนเช่นก่อนมา เหมือนเทวาชเชิดประเสริฐครัน
 เพราะพระยศขทมาลย์สำนวนริน จงชชนภกตรเปรม
 เกษมสันต์ ไม่มีคนเหยียบขยยันคักรัน คังฉัตรกัน
 รมเกล้าขาวขจร เฝ้าแต่คคจิตรรำฟงคณงอนาถ ถึง
 พระบาทขพิตรอคิศร น้อมประนมก้มเกษิชลกร ถวาย
 พรให้ท่านเย็นสัสมันย ให้แคล้วคลาคราชย์กษเป็น
 หลักโลก หายพระโรคปรีดิ์เปรมเกษมศร เจริญ
 ฤทธิอิสราขารมี ชนะแก่สมารบภัยทรงศักดา เฝ้า

อวยพรอ่อนอำทุกคำเช้า เหลือจะเล่าเหลือจะร่ำคำเลขา
 นิไสยทุกซ่ซุขในโลก โศก โศกา ผู้ข้าเหมือนทั่วทุก
 ทั่วคน ไปเป็นนิไมคิคคลาคราชากิจ ทั่วทั้งจิตร
 สามิภักติเป็นมรรคผล อะไยความท่านเสียทั่วทุกตัว
 ตน ทั้งยุคโลกโรจมโมฬี จะผิตพลังยังไรที่ในศัพท์
 เกษี ทั้งเด็กใหญ่
 ไพโรจมหม่อมผู้ดี อย่าถ้อยถ้อยคำในน้ำกลอน ฯ
 ๐ รกคิมหน้าขนคาคักกิต ทพงพก
 ขพิตรอติศร ไม่เมินหมางต่างมาชลลกร ต่างนั่งนอน
 เกลอนกลาคคาศา แต่เคื่อนเกล้าคราวคลาศคนชาค
 เจียบ เลือกวันเพียบหมอบกราชนานหน้า บางที
 ก็เห็นแต่หม่อมนั่งอยู่ข้างม้า ใส่แว่นตาชิตไฟต่อใบ
 ลาน นอกประตูหม่อมผู้รับสั่งแผลง กับจันแดงเมียง
 หมอบต่างตอขสาร กับพวกยามตามนิไสยคอยใช้การ

ในทวารคุณข้าอยู่กั๊ยหนุ่ย่าง แต่กลางวันเป่นอย่างไรว
 หนึ่ไม่แจ๊ง จะรำพรรณนึ่เหมือนแกล้งว่าถากถาง เฮา
 แคเห็นเป่นลำคั๊ยเหมือนปรึ๊ยวาง เมือวันกลางเคือน
 เก้าเวลาลึลา เป่นสบช้องลอององคั๊ยทรงประคบ ไป
 ประสบพร้อมกันประชันหน้า ต่างนบนอบหมอบกลาค
 คายคา หมอบเข้ามาคุษฎีทงสัคน ท่านกรมหมอบหลวง
 คักคั๊ยพร้อม ต่างนบนอบอย้งานรึ๊ยอยั๊ยสัสน ถวาย
 ประคบนบนอบจอมยุค เรานจันเต็มกระเคืองคั๊ย
 เรืองมี ท่านหลวงคักคั๊ยนึ่มองแล่วร้องทก เหลือจะ
 หักใจระคากแล่วยากหนี สู้ผ่นสั๊ร้งแกล้งสู้แกคั๊ย
 เนอความมีเหลือจะรำเป่นคั๊ยกลอน ให้ระคากปาก
 กระเคืองกลวเคืองช้อง จะหม่นหมองคั๊ยลั๊กษณ์ใน
 อักษร ยกเล็ยข้างย้งเล็ยเห็นไม่เป่นกลอน คนจะ
 ค่อนว่าพิไรไม่ได้การ โอ้เย็นเข้าเป่ล้าจิตรคักไม่ขาด
 ถึงพระบาทมีคั๊ยคั๊ยสนุกสนาน คอยล้าเห็นยกนั๊กพิณ

ผิอากการ จะประมาณทุกเวลาด้วยอาวรณ์ ค่อยประทัง
 ตั้งพระองค์ทรงเครื่อง ก็ปลุกเปลืองปรกติเปรมเกษม
 สร น้อมประนมกัมเกษชลิกร หม่อมมรเมืองฟ้าสุรา
 ไลย มาช่วยอวยพรพิพัฒน์ผล ให้พระชนม์ยืนยง
 อสงไขย ทั้งพระโรคก็ให้คลายเสื่อมหายไป ให้พ้น
 โภยอรรอบขอบนคร ที่ใครแก่งอุทริตต่างต่าง ให้
 หมองหมางบาทบพิตรอดิศร ขอเคชะองค์นรินทร์ขึ้น
 อมร ประสิทธิพรให้พระองค์ทรงสำราญ ฯ

๑ โอ้เย็นย่ำค่ำเข้าแท่นสถิตย์ ไม่ลืมคิดถึงพระ
 โรคโศกสงสาร เฝ้าบนบวงสรวงสังเวชเหมือนเคย
 ประมาณ พระอาการค่อยขยื่อนไค้เตือนตรา สงสาร
 จิตรคิดไปก็ใจหาย พระโรคคลายแต่ว่าใจไม่คุซา
 เพราะวิรกรรมหึงต้องตำรา อุปมาเหมือนจะสาว
 ธาตุดาวเคื่อน คอยแหงนหงอยม่อมมองเทยวใจงเจ้า
 เหมือนคิดเปลาร้าไว้ก็ไม่เหมือน จะอีกอ่อนนวนอนึงก็

ยิ่งเชื่อน มีใครจะเขื่อนเขื่อนอำทำให้งง ใ้วิตกก
 รอนเพราะครรัก ไม่ประจักษ์น้ำใจจนไหลหลง เมื่อ
 เคือนสืบจนคำทำให้งง พิศวงแลตลึงเหมือนหนึ่งตาย
 คุณนกคุณน้อยคุณ โมงนั่งอยู่ข้างนอก ได้ยินออกว่า
 สุวรรณกษัตริย์หาย คอยฝนผ้าม่านงูชงกาย เห็น
 วุ่นวายใจสิ้นพรันพรันตัว คุณโมงช้คุณข้าทำสิ่งหนาท
 คุเกรียวกรากชนพองสยของหัว พิศดูหน้าคุณข้าก็เห็น
 กลัว คุณโมงท้วปากส่นรำพรรณความ ต้องถกตถกว่า
 นาทันนี้ ฉันทแลนสังเวชไหวจิตรใจหวาม ทั้งอายเนอ
 ขอนเข้าแถมเข้าแถมความ คุณโมงยังลามลุกรอดัง
 ถือไฟ ใ้ส่งสารคุณสุวรรณมิ่งขวัญหาย เทยวเหลียว
 ซ้ายแลขวาอชณาไครย แม้ช่วยไ้ก็จจะช่วยให้เห็นใจ
 ถ้าขอไ้ก็จจะขอพอประทัง นี่จิตรคิดก็น้ำน้ำตาตก

๑ ได้ความตรงนี้ ว่าคุณสุวรรณเป็นผู้แต่ง ทั้งแกเล้งเกลื่อน
 ในที่ต่อมา เพราะคุณสุวรรณนี้ ชื่อปรากฏว่าเป็นผู้ชำนาญกลอน.

สท่อนอกอยู่เหมือนว่าเช่นบ้าหลัง เป็นเหลือจนพ้นจะ
 นัยแล้วกลับยัง จนกระทั่งสุดเสียงที่โกธธา เมื่อยาม
 เป็นเห็นฟังก็ยิ่งแจ้ง จึงกลั่นเกล้งกลับคำมาร่ำว่า
 จะใส่ให้สิ้นเหมือนไต่ยินจะโกธธา ขอมมาเสียเกิดคุณ
 อย่างวุ่นวาย โอเริ่มร่างทางจำเกาะเป็นเคราะห์ต้อง จึง
 ให้หมองจิตรตรมอารมณ์หมาย วิวากรรมจำเกาะ
 เป็นเคราะห์ร้าย จึงวุ่นวายเป็นวิบัติอัศจรรย์ ฯ

๑ พระโรคคล้ายวายเศร้ากำสรดโศก ประสัทธ
 ไชยชุติมเฉลิมขวัญ การเล่นเป็นมามากทุกวัน ได้
 หม่อมพินโหงเห็นมาเดินกลอน เป็นนักปราชญ์ราชครู
 รู้สำเริง เบ็ดเตล็ดเทศน์ทำคำอักษร เสภาพนคนตรก
 ลคร นิยายมอญนิยายไทยก็ได้ครบ เมื่อวันเทศน์เกษ
 ธนงค์พระทรงศรี หม่อมสัจจิตสังฆการีมีชนบ ถวาย
 น้ำหมากพลาททางเคารพ พระสงฆ์สยทักว่าทำทำนอง
 เทศน์มีทรเสียงวิสาเนียงโหย เสียงโศกโอยขอหนทาง

แล้วอย่างย่อง แล้วว่ามหาพนใส่ไว้ท่านอง เจ็กเหลียน
 ร้องถวายข้าเหลืออาไลาย พระพนยอมพรมเพรานั้นทำ
 แขน ส่งเสียงแปร้นแปรคเปรอองกระเคื่องไหว ยายกิง
 ยายจันนั้นนั่งเรียงกันไป ชมว่าใส่เสียงเพราะเสนาคูณ
 พยอมคอสองต่องนั่งอยู่ข้างม้า กีบบรรดาพวกยาม
 ถามกันวุ่น บ้างว่าเพราะข้างหลังตาลงหมอยชุน พอ
 พระคุณท่านให้ว่าท่านกนิช พระกนิชเห็นเสียงเรียงขึ้น
 ใหม่ เจ็กเหลียนไวร้องซ้ำว่าขึ้นขึ้น ท่านคุณเคื่อง
 เคื่องหลานแกลดครัน ลูกถลันจากมุ้งมุ้งเข้ามา ทำ
 ตาแดงคิงหนึ่งแสงพระอาทิตย์ มานั่งชิดเข้านั่งอยู่ข้าง
 ฝา เจ็กเหลียนกลว่นั่งม้อยชมม้อยตา ข้างคุณข้าเคื่อง
 ค้อนคอยคู้ พอหม่อมข้าเรียกขอรอไค้ของ เจ็กเหลียน
 ร้องขานขามาในที่ ลูกถลันบาราเรียงขึ้นเสียงคี่ พอส่ง
 การีสอนพระให้ประจำ ว่าหญิงหม้ายไพล่ไปใส่เอา
 คุณเข็ก ฟังจนเข็กหูเขื่อมันเหลือข้า ไว้กระแสง

แต่งบทให้ชดคำ เราย่นว่ากรรมแล้วจะเป็นเช่นท่านชัค
 ช่อขุนทอง^๑ นึกทองต้องกันหนัก ผู้หญิงรักเพราะ
 วิเศษด้วยเทศน์จิต^๒ ดุท่าทางคุณหงกสันต^๓ก เลี้ยง
 จรัสพวงยามตามเธอจร ถ้าท่านชนเอามาเทศน์อยู่
 เป็นนิจ เห็นจะติดตามไปให้ ผูกสอน ด้วยท่าทาง
 สวयरหงทรงอรชร เลี้ยงช่ออันออยอิงเลี้ยงจริงจัง
 ข้างคุณโมงเทศน์ไต่ก็ไวยหาร เธอชำนาญแต่เนียม
 นิยายขลัง วันหนึ่งว่าเสภาที่น่าฟัง ขยับกรับกรับ
 กิ่งพวงจางง ไต่ก็ยลวงชิงของพระพัน ท่านยาย
 จันเป็นกลองตะโพนส่ง กับแจ็กเหลียนเปลี่ยนแปลง
 หวะววง ฉะนั้นงันงนอศจรรยแล หม่อมพินว่าเมื่อ
 พาวันทองหนี ส่งเลี้ยงวิจัยใจใสกระแเส แล้วส่ง
 พาทยเพราะเสนาะแตร เลี้ยงແ່ນແ່ນหน่องหน่อง

๑ พระธรรมไตรโลก ทอง วัดอรุณ ช่อทอง เทศน์ท่านกัณฑ์
 คั่นก เวลานั้นเป็นเปรียญอยู่วัดกัลยาณมิตร ที่ว่าขุนทองตรงนี้ จะ
 หมายถึงมหาทองนั้นกระมัง.

ต้องตำรา วันหนึ่งว่าสอนพิมพ์เข้าหอ ให้โต้ตอบ
กับคุณโงมรับสั่งว่า คุณโงมขยันออกอย่างต่างตำรา เอา
คุณข้าเธอขึ้นว่าสารพัน เธอยกย่องตัวของเธอเป็น
ขุนช้าง ขยับต่างต่างนั่งฟังดูชั้นชั้น คุณข้าเป็นวันทอง
ยกย่องครั้น ว่าชั้นชั้นคุณข้าโกรธทำที่ ยังวิตกกัง
แต่ตัวกลัวเหลือแสน ว่าเป็นที่ขุนแผนก็หมองศรี
ทั้งมาลาเวทมนต์คลเขาคี เราไม่มีไหนจะรักหนัก
กลัวซึ่ง จะรู้ว่ากลัวเคืองในเรื่องกล่าว ให้ร้อน
ผ่าวกายกรอาวรณ์หวัง วิไลเล่นเป็นทั่วทั้งร่ววัง แต่
คุณเหมเจียวยังตั้งเป็นยายชี ฯ

๑ พระจอมจิตรวิศราพวกข้าบาท ทรงฟังไม่ขาด
ปริศน์เปรมเกษมศรี ประมาณแต่เคือนสืมาจนบ้านนี้
เจริญศรีสวณาสถาวร ออกพรรษามาจนกฐินบก ยัง
เรอรกด้วยพระโรคโคกสยอน ข้าพระบาทถวาย
อาณาประชากร ยักรรอนทวหน้าทูกนาร เคยฟัง

พงษ์องค์อิศราเพศ ใต้ปีกเกษศขเสริมเฉลิมศรี
 ไม่มีใครชมเหงเกรงขามมี เกษมศรีถ้วนทั่วทุกตัวคน
 ขอบพระคุณทูลกระหม่อมถนอมเกล้า พระคุณเท่า
 ก็น้ำพาเวหาหน ถนอมเลี้ยงมาแต่ย่อมเยาว์สกันธิ
 พระคุณล้นเหลือแสนไม่แค้นเคือง แต่ได้กินน้ำตา
 มาหลายหน ก็เพราะคนส่งเสริมเฉลิมเรื่อง จึงเศร้า
 ศรีมอยุ่เนืองเนือง ได้ชุ่มเคืองบทรชอยุ่อิตรา
 ข้าพเจ้าเอาจิตรอุทิศทอด จนม้วยมอดชวงคืบสังขาร
 ไม่ถ้อฝอพระคุณมุลิกา จะรองผ้าบาทยุคลอยู่จนตาย
 ถึงใครแก่งทูลทำให้ชาจิตร ก็ไม่คิดพยายามจะมาด
 หมาย เอาจิตรตั้งกตัญญูอยู่ไม่วาย ใครคิดร้าย
 ขอให้เห็นเป็นทันตา ข้าพเจ้าเอาสัจจิตเคารพ ไม่ลืม
 ลบความแต่หลังเหมือนดังว่า เอาจิตรตั้งกตัญญูชน
 บูชา ถอท่านว่าไว้แต่ก่อนมาสอนใจ ว่าจะเลี้ยง
 เคียงบาทไม่คลากเคลื่อน ถึงต่างเรือนก็จะรักไม่ผลัดไส

ก็น้อมนอบขอพระคุณด้วยอันใจ เหมือนดังไคเมือง
 สวรรค์ชั้นวิมาน ไคชั้นชมสมพระโอษฐ์ที่โปรดเกล้า
 ประจวบเข้าสามยกหักหาญ สारพชกคึกเป็นนิจกาล
 สิ่งสำราญหายวับไปกับตา แท้บุญเคื่อนเก่าเป็นคราว
 ยาก น้ำท่วมปากไอ้อนาถหนอวาสนา คีโรราษ
 กราบพระคุณมุลิกา ชมพระบารมีอยู่ไม่รู้วาย ถึง
 ไม่เลี้ยงเคียงพระบาทกรวดกราดโกรธ จะออกโอษฐ์
 เกษชลดวาย จะถ่อมหนักตัญญออยู่จนวาย ถึงใคร
 หมายเลศคนเอนจะเถอทำ ก็จะไม่ยอมเอนให้เถอแล
 ไม่ปรวนแปรเหมือนเช่นว่าสาร่า อันคำต้นกับคำปลาย
 ไม่หลายคำ ไม่อีกอำเอนอ้างว่างจนวางวาย โอ
 พระคุณมุลิกานราราช ไม่คิดคาคเขือคำเขาร่าถวาย
 ถาษาบาทชาตถึงชวาวย ก็เห็นจะตายไหนจะถามเอน
 ความมี โอ้ยามทุกข์สุขแต่หน้าวิญญาเศร้า จะตาย
 เปลาเหลือล่าปากหนอซากผี เพราะสิ่งชั่วมามีวราคม

ถึงจะตึกเป็นช้วนนั้นทั่วไป ใ้คึกขักสัจขาดหนอวาสนา
 เป็นตะกร้าตะแกรงวัดแวงไหว ใ้สัจยังกระทั่งเป็นดังไป
 จึงเจ็บใจทุกเวลาด้วยอาวรณ์ สบายลิจิตรคิดพระคุณบุญ
 ฤทธิ เอาบาทขบคเห่เหมือนแต่หลังช่วยสั่งสอน ขอให้ชนะ
 แก่พาลพวกมารจร ถึงใครชะอันทูลเสนออำเภอใจ
 ให้พระคุณทูลเกล้าของเราชัก บทรชปกับ้องให้ผ่องใส
 อย่าให้ถึงอับจนให้พ้นไภย ให้สมในรับสั่งแต่หลังมา
 ใ้คึกอายไ้แต่ลมไว้มชื่น กลายเป็นอื่นไม่เหมือนคำ
 ที่ว่าว่า น้าอายเพื่อนเหมือนจะแหวกแหวกสุธา ก็น้ำตา
 อยู่ไม่วายด้วยอายคน แสนวิตกกอกของใครในแหล่ง
 หล้า จะเหมือนขาวีบัตไ้ขคสน ใ้ห้อยจิตคิดหมอง
 นองสุชล ประจวบจนทุกวันเป็นสันดาน ตั้งแต่ทราบ
 ขาปบุญคุณแลไทย ก็มาโนชปรีดิ์เปรมเกษมสันต์
 เพราะประจวบวันพระโรคไ้กบ้นดาล ทราบอาการ
 ตรองความคุดามเคา เหมือนกันสันอินทร์พรหมบรม

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

๕๕

นารถ คงเฝื่อนฝาดฝนเฝือเฝือเหมือนเหล้า รับประทาน
พานจะมากก็หากเมา คิวว่าเขาซึมเพื่อนไม่เหมือนเดิม
ไอ้พระคุณทูลจอมกระหม่อมแก้ว จงผ่องแผ้วนพรัตน์
ฉัตรเฉลิม พระบารมีงามพร้อมเป็นจอมเจิม เป็นฉัตร
เฉลิมรอบจังหวัดเช่นฉัตรไชย กระหม่อมฉันพันธุ์พงษ์
พวงวงษา ไต่พิงพาตามจิตรทิศเหนือใต้ ที่ตั้งชั่ว
มัวมลงกลพระไทย ให้หายไ้ให้เป้นดังเหมือนหลัง
มา ขอพระคุณทูลกระหม่อมจอมนเรศวร จงปกเกษ
กระหม่อมฉันให้หรรษา เป็นฉัตรสุวรรณกั้นแสงพระ
สุริยา ให้สุขตาสุขจิตรเป็นนิจันรินทร์ ทุกวันนี้สุขแต่
ตาจิตรพาทุกข์ เพราะเกิดยุคขึ้นในใจให้ไผ่ฝน จะก้ม
หน้าไปกว่าวายชีวัน ที่ทรงธรรมคงเป็นข้าไม่อาวรณ์ ฯ

๔
ทศวรรษ

๒